

Adressaat:
Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskus

03.10.2024

Edastatud:
Mirjam Virosiim-Kuhi, õigus- ja hankeosakonna juhataja
mirjam.virosiim-kuhi@rit.ee
Emil Gens, hankejurist
emil.gens@rit.ee

VASTUVÄIDE **leppetrahvi nõudele**

I ASJAOLUD

1. Advokaadibüroo TGS Baltic (**meie**) klient on Aktsiaselts STANDARD, kelle nimel ja palvel esitame käesoleva vastuväite.
2. Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskuse (**ostja**) ja Aktsiaseltsi STANDARD (**müüja**) vahel on sõlmitud 07.02.2024 raamleping nr 5-3/24-0039-1, mille alusel on ostja ja müüja sõlminud 01.07.2024 hankelepingu nr 5-3/24-0234-1 (**leping**).
3. 18.09.2024 esitas ostja müüjale lepingu üldtingimuste p 6.2.2 alusel leppetrahvi nõude **2539,60 eurot**, sest ostja ei ole lepingut tähtaegselt täitnud. Ostja teatas, et tasaarvestab nõude lepingu üldtingimuste p 6.2.6 alusel müüjale tasumisele kuuluvate summadega.
4. Müüja ei ole leppetrahvi nõudega nõus ja vaidleb sellele vastu.

II PÕHJENDUSED

5. Puudub alus nõuda leppetrahvi, kuna lepingu täitmise viibimine ei ole tingitud müüjast (ptk 2.1). Isegi kui oleks alust nõuda leppetrahvi, on ostja leppetrahvi nõude summa ebaõigesti hinnanud (ptk 0). Ostja ei saa lisada rikkumise kohta riigihangete registrisse märke (ptk 2.3).

2.1. Leppetrahvi nõudmiseks puudub alus

6. Leppetrahvi nõue põhineb väitel, et lepingut ei ole tähtaegselt täidetud. Lepingu eritingimuste p 3.3 järgi on tarnetähtaeg 4 nädalat alates lepingu sõlmimisest. Kuna leping sõlmiti 01.07.2024, oli tarnetähtpäevaks 29.07.2024.
7. Ostja on nõudnud leppetrahvi summas 2539,6 eurot, s.o 10% lepingu kogumaksumusest. Lepingu üldtingimuste p 6.2.2 oli ostjal õigus nõuda leppetrahvi 0,2% tähtaegselt üleandmata kauba maksumusest iga ületatud kalendripäeva eest, kuid mitte rohkem kui 20% lepingu hinnast.
8. Ostja arvates on müüja hilinenud lepingulise kauba üleandmisega 50 päeva, s.o jätnud lepingu kogu mahus tähtaegselt täitmata ja täitnud alles 08.09.2024. Müüja ei nõustu.

9. Leppetrahvi ei või nõuda, kui rikkumine on vabandata (VÕS § 160). Võlausaldaja ei või tugineda kohustuse rikkumisele võlgniku poolt ega kasutada õiguskaitsevahendeid niivõrd, kuivõrd rikkumise põhjustas tema enda tegu või temast tulenev asjaolu või sündmus, mille toimumise riisikot ta kannab (VÕS § 101 lg 3).
10. Ostja on jätnud arvestama tema enda osa lepingu täitmise viibimises. Sõltumata enda tegevusest, ei olnud müüjal võimalik lepingut täita tähtpäevaks 29.07.2024:
- 1) paigalduse eelduseks on korruste jooniste ja sirmide koguste jaotuse teadmine. Ostja ei andnud müüjale vajalikku sisendit kuni augusti keskpaigani. 08.08.2024, s.o pärast tarnetähtpäeva saabumist, kirjutas ostja müüjale, et „Kahjuks pole sulle jõudnud 5. korruse jooniseid saata. Üritan nüüd meilidest seda infot kokku viia, sest aega tundus olevat aga **asenduste aeg ja lihtsalt pole jõudnud tegeleda**“;¹
 - 2) müüja vastas järgmisel päeval, et on sirmide paigaldusega arvestanud 15.08.2024 ja 16.08.2024 ning palus selleks ajaks sisendi paika saada;²
 - 3) ostja saatis kogused ja joonised müüjale **14.08.2024 õhtul, kl 18.28**;³
 - 4) kuna ostja sisend tuli nii hilja, pärast paigaldamisele eelneva tööpäeva lõppu, ei olnud ostjal võimalik sirme paigaldama tulla algsest planeeritud ajal 15.08.2024;⁴
 - 5) suuliselt lepiti kokku, et sirmide paigaldus toimub vahemikus 19.08.2024—23.08.2024, milles see lõpuks toimuski.
11. Augusti keskel jäid paigaldamata 120 sirmi 405-st, s.o 36 tk kangaga emerald ja 84 tk kangaga dijon. Müüja ei teinud ostja ees saladust, et nende toodete osas olid tarneraskused. Tootjal on ka praegu nende toodete osas tarneraskused (**lisa 1**). Müüja teavitas ostjat 10.07.2024, et kangaga emerald tooted saab müüja tootja tehastest alles 30.08.2024.⁵ Müüja pakkus, et see kangas on võimalik asendada teise kangaga. Kui aga ostja asendamist ei soovi, siis nende toodete osas jääb tarne septembris. Ostja vastas müüjale, et ei soovi asendamist ja nõustus, et nende toodete osas jääb tarne septembris.
12. Lepingu üldtingimuste p 6.2.2 on ostjal **õigus** nõuda leppetrahvi, mitte kohustus. Ostjal on seega leppetrahvi kohaldamise üle kaalutusõigus. Rahandusministeerium on selgitanud, et hankelepingu rikkumise korral tuleb sanktsioonide kohaldamist kaaluda, kuid sanktsioonide kohaldamine ei ole kohustuslik, kui hankija on lepingus jätnud selle üle kaalutusõiguse.⁶ Seega ei ole ka praegu ostjal kohustust nõude leppetrahvi.
13. Müüja hinnangul ei ole leppetrahvi nõudmine põhjendatud, kuna ostja ise saatis lepingu täitmiseks vajaliku sisendinfo alles pärast tarnetähtpäeva möödumist – s.t 1,5 kuud pärast lepingu sõlmimist – ega pidanud kanga asendamist vajalikuks. Müüja palub ostjal oma kaalutusõigust teostada nii, et jätab leppetrahvi täies ulatuses kohaldamata.

¹ E. Miljandi 08.08.2024 e-kiri M. Israelile.

² M. Israeli 09.08.2024 e-kiri E. Miljandile.

³ E. Miljandi 14.08.2024 e-kiri M. Israelile.

⁴ M. Israeli 15.08.2024 e-kiri E. Miljandile.

⁵ M. Israel 10.07.2024 e-kiri E. Orumaale ja E. Miljandile.

⁶ Rahandusministeeriumi 25.11.2019 kontrollakt nr 12.2-4/1 (Viljandi Vallavalitsus), p 2.7; Rahandusministeeriumi 08.06.2021 kontrollakt nr 12.2-4/1 (Otepää Vallavalitsus), p 2.31.1.6; Rahandusministeeriumi 20.11.2020 kontrollakt nr 12.2-4/12 (Tallinna Kommunaalamet), p 2.18.1.2.

2.2. Ostja on igal juhul leppetrahvi nõude summa ebaõigesti arvutanud

14. Ostja nõudest järeldub, et ostja arvates on müüja hilinenud kogu lepingulise kauba üleandmisega 50 päeva, s.o jätnud lepingu kogu mahus tähtaegselt täitmata ja täitnud selle alles 08.09.2024. Ostja nõuab nimelt leppetrahvi 2539,60 eurot (s.o arvutuskäik $0,002 * 25\,286 * 50$).
15. Isegi kui 120 sirmi osas oli leppetrahv põhjendatud – millega müüja ei nõustu –, ei ole ostja leppetrahvi nõude summat arvutanud õigesti. Lepingu üldtingimuste p 6.2.2 oli ostjal õigus nõuda leppetrahvi 0,2% **tähtaegselt üleandmata kauba maksumusest** iga ületatud kalendripäeva eest. Müüja tarnis 285 sirmi 405-st tähtaegselt. Ületatud kalendripäevade arvu ei saa hakata lugema alates 29.07.2024, kuna lepingu täitmiseks vajaliku sisendinfo sai müüja alles augusti keskel. Veel ebaõigem on arvestada kõikide sirmide osas leppetrahvi kuni septembrini, mil paigaldati 405-st sirmist 120 sirmi, kuna 285 sirmi olid tarnitud juba augusti keskel.
16. Arusaamatuks jääb ka see, millest tulenevalt on ostja arvestanud leppetrahvi kuni kuupäevani 08.09.2024. Need 120 sirmi, mis jäid augustis paigaldamata, paigaldati 06.09.2024, s.o reedel.
17. Kõike arvestades, isegi kui möönda, et 120 sirmi osas oli leppetrahvi nõudmine põhjendatud (millega müüja jätkuvalt ei nõustu), saaks leppetrahvi nõue olla maksimaalselt 14 päeva eest – s.o alates nädala aja möödumisest pärast sisendinfo saamist, kuna paigaldamise korraldamine võtab aega – ja üksnes 120 sirmi osas.
18. Nende 120 sirmi maksumus on kokku 8992 eurot:
 - 1) lauasirm A laua ette, dijon 43 tk, ühiku hind 87 eurot ehk kokku 3741 eurot;
 - 2) lauasirm A laua ette, emerald 13 tk, ühiku hind 87 eurot ehk kokku 1131 eurot;
 - 3) lauasirm B laua ette, dijon 4 tk, ühiku hind 82 eurot ehk kokku 340 eurot;
 - 4) lauasirm C laua küljele, dijon 31 tk, ühiku hind 63 eurot ehk kokku 1953 eurot;
 - 5) lauasirm D laua küljele, emerald 23 tk, ühiku hind 63 eurot ehk kokku 1449 eurot;
 - 6) lauasirm D laua küljele, dijon 6 tk, ühiku hind 63 eurot ehk kokku 378 eurot.
19. Kui arvestada, et viivitatud päevade arv on 14 kalendripäeva, oleks leppetrahvi summa $14 * 8992 * 0.002$ ehk **251,78 eurot**. Praegu on ostja nõudnud leppetrahvi kümme korda rohkem.

2.3. Müüja kohta ei saa lisada rikkumise märget

20. Müüja on ostjale avaldanud, et kaalub ostja kohta rikkumise märke lisamist riigihangete registris. Müüja on arvamusel, et selline kohustus on tal igal juhul, olenemata leppetrahvi summast ja rikkumise asjaoludest. Ostja selgitab, et see ei vasta tõele.
21. Hankija esitab RHS § 83 lg 7¹ alusel riigihangete registrile teabe ettevõtjapoolsete hankelepingu rikkumiste kohta, mis **hankija hinnangul** vastavad RHS § 95 lg 4 p-s 8 sätestatud kõrvaldamise alusele.
22. Seega ei ole esiteks rikkumise märke lisamine hankijale kohustuslik, vaid tema hinnanguline otsus. Teiseks ei piisa rikkumise märke lisamiseks ainult sellest, et ettevõtjale on määratud leppetrahv, vaid täidetud peavad olema RHS § 95 lg 4 p-s 8 sätestatud kõrvaldamise aluse eeldused.

23. Riigikohus on oma praktikas selgitanud, et kõrvaldamise alus **ei ole täidetud pelgalt leppetrahvi määramisega**.⁷ Kõrvaldamise aluse esmane eeldus on varasema hankelepingu olulise tingimuse oluline või pidev rikkumine. Kõnealuse meetme rakendamine eeldab **tõsiseid või pidevaid puudujääke varasema lepingu olulise nõude täitmisel**.⁸ Teine eeldus on, et rikkumise tõttu esineb ettevõtja suhtes põhjendatud kahtlus tema usaldusväärsuses ja sellest tulenevalt võimaliku tulevase hankelepingu nõuetekohases täitmisel.⁹
24. Seega: et lisada rikkumise märke, peab ostja hinnangul müüja olema rikkunud lepingu olulist tingimust oluliselt või pidevalt nii, et ostja on muutunud tulevase lepingupartnerina ebausaldusväärseks. Need eeldused ei ole täidetud.
25. Riigikohus on selgitanud, et lepingu olulist rikkumist **ei saa järeldada vaid asjaolust, et tööd ei valminud kokkulepitud tähtajaks**.¹⁰ Igas olukorras ei ole põhjendatud asetada kogu riski töö tähtaegse valmimisega seoses töövõtjale ning mittetähtaegse valmimise korral järeldada, et töövõtja on ebausaldusväärne.¹¹ Sealjuures tuleb arvestada, millisel määral põhjustasid rikkumise **hankelepingu pooled ühiselt**.¹²
26. Isegi kui möönda, et müüja on lepingut rikkunud – millega ostja siiski ei nõustu – saab rikkumine olla üksnes 120 sirmi osas 405-st ja üksnes 14 kalendripäeva osas. Kindlasti ei saa seda rikkumist pidada tõsiseks puudujäägiks lepingu täitmisel, mis mõjutab tervikuna Aktsiaseltsi Standard usaldusväärsust sellisel määral, et tal ei ole tulevasi hankelepinguid võimalik nõuetekohaselt täita.
27. Kui ostjal on eelneva pinnalt küsimusi, palume võtta ühendust kirja saatjaga. Sealhulgas on müüja valmis võimalikeks kompromissettepanekuteks, nt lepingu maksumuse vähendamine leppetrahvi õige nõude summa ulatuses RHS § 123 lg 1 p 1 alusel, kui sellega ei kaasne leppetrahvi.

Lugupidamisega,

Erki Fels, vandeadvokaat

Gregor Saluveer, vandeadvokaadi abi

⁷ RKHKo 3-21-1733, p 12.

⁸ RKHKo 3-21-1733, p 12; EKo C-267/18, p 28.

⁹ TlnRnKo 3-20-2336/45, p 15.

¹⁰ RKHKo 3-21-1733, p 20.

¹¹ RKHKo 3-21-1733, p 21.

¹² RKHKo 3-21-1733, p 15.